

REVAB

Reuse and Valorisation of Agricultural Building
through training based on real experiences

MODUŁ 1

Obszary wiejskie: Wartość dodana i szanse

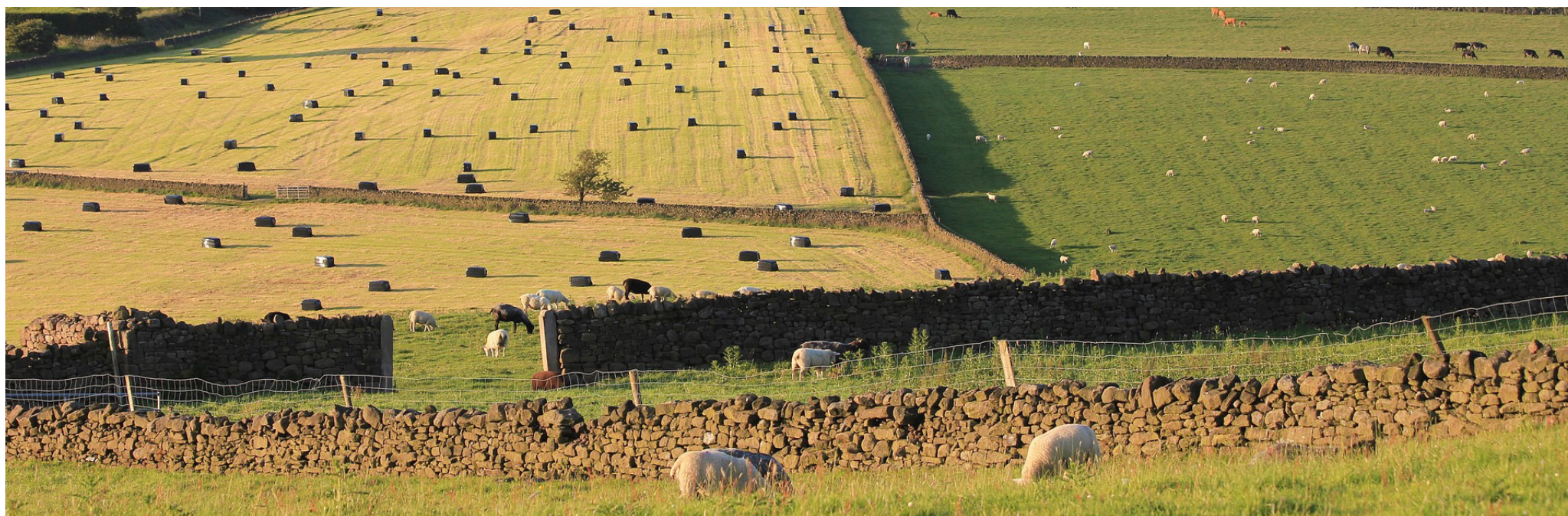

Projekt jest
wspierany przez program
Unii Europejskiej Erasmus+

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej.
Projekt lub publikacja odzwierciedlają jedynie stanowisko ich autora i Komisja Europejska
nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w nich zawartość merytoryczną.
Projekt nr: 2015-1-BE01-KA202-013183

CELE

Studiując ten moduł będziecie mogli Państwo zdobyć wiedzę dotyczącą sposobności przeprowadzenia projektów dotyczących ponownego użytkowania budynków na terenach wiejskich. Ważnym jest aby wiedzieć jakie są najważniejsze atuty obszarów wiejskich, i w jaki sposób elementy te mogą być wykorzystane aby stworzyć wartość dodaną. W tym kontekście moduł szkoleniowy oferuje przegląd najważniejszych strategii UE mające na celu wspieranie rozwoju obszarów wiejskich, a także wsparcia finansowego i możliwości przewidzianych środkami Polityki Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach WPR.

INDEKS

A horizontal line spans the width of the page, with small tree icons on either side of the title.

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich
  2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium
  3. Polityki oraz możliwości dotyczące rozwoju obszarów wiejskich
-
- Abstract green shapes, including triangles and curved lines, are positioned at the bottom of the page.

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

Jakie jest miejsce rozwoju obszarów wiejskich w kontekście ekonomii światowej ?

Czy rozwój obszarów wiejskich to jedynie problem rolników i ludności wiejskiej?

Czemu instytucje europejskie uważają za ważne polityki wspierające rolnictwo oraz rozwój obszarów wiejskich?

Jaka jest wartość dodana, jaką rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich mogą oferować ludziom pod względem interesu publicznego i jakości życia?

Świadomość specyfiki kontekstu wiejskiego jest niezbędnym punktem wyjścia dla każdego kto chce rozpocząć działalność gospodarczą na obszarach wiejskich.

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

Rozwój społeczny i gospodarczy obszarów wiejskich jest ważny dla ogółu społeczeństwa z wielu powodów:

- Zrównoważony związek między rozwojem obszarów miejskich i wiejskich ma istotne znaczenie dla rozwoju terytorialnego;
- Konkurencyjny sektor rolnictwa jest ważny pod względem dostarczania ludziom wystarczającej ilości dobrej żywności;
- Przy właściwym zarządzaniu rolnictwo i leśnictwo mogą zapewniać zrównoważony rozwój w zakresie zachowania różnorodności biologicznej i produkcji energii odnawialnej;
- Wielofunkcyjna działalność rolników i przedsiębiorstw wiejskich może poprawić jakość życia obywateli.

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

ZRÓWNOWAŻONY ZWIĄZEK MIĘDZY ROZWOJEM OBSZARÓW MIEJSKICH I WIEJSKICH MA ISTOTNE ZNACZENIE DLA ROZWOJU TERYTORIALNEGO

Światowa ewolucja wykazuje pewne negatywne tendencje, które wymagają odpowiednich przeciwstawnych strategii.

Proces urbanizacji: w 2014 roku prawie 75% Europejczyków żyje na obszarach miejskich i liczba ta rośnie.

Każdego roku w Europie 1 000 km² ziemi uprawnej (275 hektarów dziennie) przeznaczana się na inne cele niż rolnictwo.

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

Negatywne konsekwencje tych tendencji to

Hydroizolacja gleby.
Pogorszenie się stanu krajobrazu.
Erozja ziemi oraz wzrost katastrof naturalnych.

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH OPARTY NA KONKURENCYJNOŚCI I
ZRÓWNOWAŻONYM ROLNICTWIE MOŻE POWSTRZYMAĆ TE TENDENCJE
I STWORZYĆ NOWE PERSPEKTYWY EKONOMICZNE ORAZ DOTYCZĄCE
ZATRUDNIENIA

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

KONKURENCYJNE ROLNICTWO MUSI BYĆ ZDOLNE ZAGWARANTOWAĆ BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCI POD WZGLĘDEM ZAPEWNIENIA POTRZEB WYSTARCZAJĄCEJ ILOŚCI DOBREJ ŻYWNOŚCI DLA LUDZI

- Organizacja narodów zjednoczonych do spraw wyżywienia i rolnictwa narodów zjednoczonych (fao) szacuje że do roku 2050 liczba ludzkości wzrośnie do 10 miliardów;
- W przypadku takiego scenariusza potrzeby dotyczące produkcji żywności mogą wzrosnąć o 50% w porównaniu do aktualnych.

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

KONKURENCYJNE ROLNICTWO MUSI BYĆ W STANIE ZAPEWNIĆ POPRAWĘ JAKOŚCI PRODUKTÓW ŻYWNOŚCIOWYCH

- Zdrowia zwierząt i roślin;
- Różnorodności biologicznej;
- Wykrywalności pochodzenia i zawartości produktów oraz przejrzystości informacji dla konsumentów;
- Waloryzacji produktów lokalnych.

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

KONKURENCYJNE ROLNICTWO MUSI BYĆ W STANIE DBAĆ O ŚRODOWISKO I KRAJOBRAZ JAKO KLUCZOWE ZASOBY TERENÓW WIEJSKICH

Inteligentne rolnictwo jest zrównoważonym rolnictwem

- Oszczędzając zasoby (glebę, wodę, energię);
- Ograniczając czynniki zanieczyszczające (pestycydy, produkty chemiczne);
- Chroniąc krajobraz, włączając w to ograniczenie konsumpcji ziemi i ponowne użytkowanie budynków wiejskich.

1. Zasady dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

WIELOFUNKCYJNOŚĆ ROLNICTWA JAKO OKAZJA DLA LUDNOŚCI WIEJSKIEJ I OBYWATELI

Najważniejsze warunki aby rolnicy i przedsiębiorcy rolni osiągnęli sukces to:

Przedsiębiorczość: podstawowy wymóg każdej ekonomicznej aktywności;

Wielofunkcyjność: strategiczna wizja oparta na świadomości szczególnego kontekstu obszarów wiejskich i ich wartości dodanej jest z pewnością przydatna w przypadku dobrego biznesplanu, który może ustanowić produkcję i inne pokrewne działalności;

Sieć: w kontekście obszarów wiejskich, w oparciu o małe gospodarstwa, często izolowane, strategia sieciowa jest jedynym sposobem na waloryzację gospodarstw, produktów i terytoriów.

2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium

Poszukując przyszłości dla europejskich obszarów wiejskich, jaka powinna być równowaga między zagrożeniami i szansami ?

Jakie przyciągające główne czynniki ma rolnictwo i obszary wiejskie ?

Jakie są w tym kontekście kluczowe czynniki dobrego marketingu dla terytorium ?

W jaki sposób rolnik może konkretnie poprawić swoją działalność w kontekście rozwoju obszarów wiejskich ?

Urbanizacja i globalizacja powodują progresywną marginalizację rolnictwa i obszarów wiejskich. Jednocześnie wielu ludzi traktuje tradycję i kulturę wiejską z odnowionym zainteresowaniem.

2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium

ZAGROŻENIA I SZANSE DLA OBSZARÓW WIEJSKICH

Obraz faktycznych uwarunkowań i perspektyw obszarów wiejskich wykazuje wiele zagrożeń związanych ze spadkiem i marginalizacją, ale występują tu też czynniki dotyczące możliwości.

ZAGROŻENIA

- Brak infrastruktury
- Brak usług
- Globalna konkurencja
- Zmiany klimatyczne
- Porzucenie rolnictwa
- Utrata konkurencyjności
- Pogorszenie stanu środowiska
- Konsumpcja gruntów

SZANSE

- Atrakcyjność obszarów wiejskich
- Zwiększenie zapotrzebowania na żywność
- Zainteresowanie młodych ludzi
- Potrzeba zdrowego odżywiania
- Świadomość ekologiczna
- Nowe narzędzia komunikacji
- Nowe możliwości sieciowe
- Wsparcie ze strony polityk UE

2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH: TRADYCJA I INNOWACYJNOŚĆ

Ponowne zainteresowanie ludzi obszarami wiejskimi nie wynika wyłącznie z “chęci kontaktu z naturą”, ale raczej z wartości tkwiących w społeczeństwie wiejskim.

- Kultura korzystania z zasobów naturalnych i krajobrazu;
- Kultura technik przygotowania i konserwacji artykułów spożywczych;
- Kultura robienia rzeczy dobrze i powoli, zgodnie z rytmem natury;
- Kultura towarzyskości i solidarności między pokoleniami i wewnątrz społeczności.

Wszystkie te czynniki stanowią odpowiedź na poczucie straty odczuwane przez osoby żyjące w społeczeństwie opartym na indywidualizmie, na jednorazowych towarach konsumpcyjnych i na kulturze “odpadów”.

2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH: TRADYCJA I INNOWACYJNOŚĆ

TRADYCJA JAKO PODSTAWA DLA INNOWACJI

Począwszy od tych “dobrych tradycji” wielu rolników i lokalne instytucje promowały “najlepsze praktyki” ukierunkowane na waloryzację tego dziedzictwa kulturowego, tworząc projekty i działania mające na celu odbudowanie historycznego związku między lokalnymi produktami, terytorium i krajobrazem.

- Certyfikacja produktów;
- Poprawa zrównoważonych procesów produkcyjnych;
- Rozwój gościnności rolniczej i restauracji;
- Rekultywacja i waloryzacja starych budynków wiejskich;
- Opracowanie tras turystycznych związanych z lokalnymi produktami i tradycjami.

2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium

SPOSÓB WALORYZACJI PRODUKTÓW

WYMAGANIA RYNKU

Oczekiwania konsumenta w dziedzinie żywności szybko ewoluują w kierunku wyższej jakości produktu.

- **Jakość produktu ze względu na jego wyjątkowe cechy**
W takich przypadkach certyfikacja może dotyczyć specjalnego procesu produkcyjnego.
- **“Naturalny” proces produkcyjny**
Dotyczy produkcji ekologicznej, gwarancji od uznanego organizmu certyfikującego.
- **Więzi z obszarem produkcji**
UE uznaje wiele rodzajów certyfikacji, takich jak “chronione oznaczenie geograficzne” lub “chroniona nazwa pochodzenia”.

Znajomość regionalnego pochodzenia produktów wraz z identyfikacją pochodzenia staje się ważnym czynnikiem dla konsumenta. Istnieje w marketingu rosnące zapotrzebowanie na wykorzystanie do tego samego terytorium (regionu).

2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium

TURYSTYKA NA OBSZARACH WIEJSKICH JAKO WAŻNY CZYNNIK DLA ROLNICTWA

- Dochody i zatrudnienie w gospodarstwach, w szczególności dla ludzi młodych i kobiet;
- Ulepszenie i odbudowa tradycyjnych struktur wiejskich;
- Ponowne odkrycie i promocja typowych produktów;
- Lepsze powiązanie z życiem w gospodarstwie zintegrowane z lokalną kulturą i rękodziełem;
- Nowa zrównoważona relacja między miastami i wsiami;
- Poprawa i ochrona środowiska.

Istnieje wiele różnych sposobów organizacji turystyki wiejskiej, a wiele działań można ustanowić w tym zakresie: sprzedaż bezpośrednia, restauracja, sport, wycieczki, szkolenia dotyczące tradycji.

W ostatnich latach wielu rolników rozwinęło działalność dydaktyczną i społeczną, opierając ją na gościnności dla studentów lub osób w niekorzystnej sytuacji.

2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium

TRASY TEMATYCZNE ABY POZNAĆ TERYTORIA

W ostatnich latach powstało wiele inicjatyw, zarówno prywatnych, jak i publicznych, mających na celu waloryzację obszarów wiejskich oraz promocję rolnictwa i turystyki.

- Trasami produktów jak “Szlaki wina”;
- Szlaki gastronomiczne aby odkryć lokalne tradycje kulinarne;
- Trasy wokół wiejskich tradycji, oparte na centrach kulturalnych i muzeach;
- Naturalistyczne trasy, wewnątrz parków lub obszarów chronionych;
- Trasy wycieczek oparte na rowerach, trekkingu lub koniach.

Rozwój systemów ITC i nawigacji pozwolił na mocny rozwój tej szansy. Niektóre stowarzyszenia opracowują specjalne usługi dla stowarzyszonych rolników, które dzięki systemowi nawigacji mogą znaleźć turyści.

2. Powiązania pomiędzy produkcją żywności, krajobrazem i terytorium

ROLA BUDYNKÓW ROLNICZYCH

DZIEDZICTWO BUDYNKÓW JAKO WAŻNA PODSTAWA TURYSTYKI WIEJSKIEJ

Proces porzucania obszarów wiejskich i reorganizacji pracy w gospodarstwach oddał do dyspozycji wiele starych budynków. Większość z nich ma wartość historyczną, a ich ponowne użytkowanie jest przydatne zarówno do uniknięcia nowej konsumpcji gruntów, jak i do waloryzacji ważnego dziedzictwa.

Prawidłowa strategia waloryzacji w tej dziedzinie mogłaby uwzględniać niektóre ważne elementy:

- Potrzeba wykorzystania istniejącego dziedzictwa;
- Uniknięcie dalszej konsumpcji gruntów;
- Potrzeba przywrócenia starych budynków z zachowaniem oryginalnej struktury;
- Możliwości jakie reprezentuje ochrona dziedzictwa budowlanego.

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Jakie są główne cele polityk europejskich w ramach rozwoju obszarów wiejskich ?

W jaki sposób UE wspiera rolników w projektach rozwojowych ?

Jakie są główne działania, które UE ustanowiła, aby pomóc rolnikom ?

W jaki sposób działania te mogą pomóc rolnikom w ponownym użytkowaniu budynków ?

Wspólna Polityka Rolna (WPR) stanowi jeden z głównych obszarów polityki europejskiej, wykorzystującą około 38% środków UE.

Na następnych slajdach wyjaśnimy główne działania promowane przez UE w celu promowania rozwoju obszarów wiejskich.

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

FINANSOWY BUDŻET POLITYKI ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

WPR obejmuje dwa filary: pierwszy dotyczy płatności bezpośrednich dla rolników oraz wydatki na środki rynkowe; drugi ma na celu promowanie rozwoju obszarów wiejskich. Bilans WPR na lata 2014-2020 składa się z następujących elementów:

ŁĄCZNA KWOTA BILANSU WPR: 408 MILLIARDÓW EURO

1WSZY FILAR: 318 MILIARDÓW

2GI FILAR: 161 MILIARDÓW

100 MILIARDÓW
PRZEZ UE

61 MILIARDÓW PRZEZ
PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

GŁÓWNE CELE UE NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH (ROZPORZ. UE 1305/2013)

Polityka rozwoju obszarów wiejskich opiera się na poniższych celach:

1. Wspieranie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
2. Zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych i konkurencyjności wszystkich typów rolnictwa.
3. Promowanie organizacji łańcucha żywnościowego produktów rolnych, dobrostanu zwierząt i zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Przywracanie, ochrona i wzmacnianie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem.
5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatyczne w sektorach rolnictwa, żywności i leśnictwa.
6. Promowanie włączenia społecznego, ograniczania ubóstwa i rozwoju na obszarach wiejskich.

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH W KRAJACH CZŁONKOWSKICH

W JAKI SPOSÓB ROLNIK MOŻE OTRZYMAĆ EUROPEJSKIE FINANSOWE WSPARCIE ?

- Zgodnie z rozporządzeniem UE, zgodnie z jej celami i zasadami, każdy Kraj Członkowski musi opracować i przedłożyć Komisji Europejskiej swój program rozwoju obszarów wiejskich (PROW);
- PROW obejmuje cały okres programowania. Aktualnie Państwa Członkowskie zarządzają programem na lata 2014-2020;
- Po zatwierdzeniu przez UE Państwa Członkowskie publikują publiczne zaproszenia do każdej linii interwencyjnej, zachęcając rolników do przedstawienia swoich projektów i wniosku finansowego;
- Lista projektów i wniosków finansowych jest opracowywany zgodnie ze zbiorem kryteriów wyboru i zatwierdzony na podstawie dostępnych źródeł finansowych.

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

GŁÓWNE 4 ŚRODKI INTERWENCYJNE PROW

INNOWACJA I WIEDZA

PROW przewiduje środki finansowe mające na celu poprawę wiedzy technicznej i promowanie innowacji przez rolników, poprzez:

- **Informacja i komunikacja:** z Działania 1 PROW można uzyskać pomoc finansową na realizację seminariów, konferencji, wizyt dydaktycznych skierowanych do rolników.
- **System doradczy:** inne działanie (nr 2) jest poświęcony zapewnieniu doradztwa technicznego dla rolników, mającego na celu poprawę procesów produkcyjnych, jakości i zrównoważonego rozwoju rolnictwa.
- **Współpraca dla innowacji:** w tym przypadku (Działanie 16.1 i 16.2) PROW sprzyja tworzeniu grup operacyjnych między rolnikami a naukowcami, z możliwością promowania innowacyjnych procesów i transferu innowacji.

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

GŁÓWNE 4 ŚRODKI INTERWENCYJNE PROW

INWESTYCJE I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Wiele środków przewiduje wsparcie finansowe mające na celu poprawę konkurencyjności rolników i tworzenie nowych przedsiębiorstw zarządzanych przez młodych ludzi.

- **Inwestycje w gospodarstwo:** w ramach Działania 4.1 PROW można uzyskać pomoc finansową pokrywającą część kosztów inwestycji, w tym budynki, zakłady, maszyny, elektrownie.
- **Inwestycje w system i sieć transformacji:** kolejne Działanie (nr 4.2) ma możliwość faworyzowania tworzenia zakładów przetwórczych w oparciu o produkty gospodarstw rolnych.
- **Leśnictwo:** w ramach Działania 8 PROW promuje zrównoważone zarządzanie leśnictwem.

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

GŁÓWNE 4 ŚRODKI INTERWENCYJNE PROW

INWESTYCJE I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- **Młodzi rolnicy:** osoby w wieku poniżej 41 lat, podejmujące działalność rolniczą, mogą otrzymać premię, która ma im pomóc w pierwszej fazie ich działalności gospodarczej (Działanie 6.1).
- **Dywersyfikacja:** Działanie 6.4 ma na celu pomóc rolnikom w inwestowaniu w działalność związaną z rolnictwem (np. agroturystyka, produkcja energii z odnawialnych źródeł).
- **Współpraca:** inne środki współpracy obejmują koszty wspólnych działań między rolnikami (sprzedaż bezpośrednia, zakup maszyn, łańcuch energetyczny itp.).

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

GŁÓWNE 4 ŚRODKI INTERWENCYJNE PROW

OCHRONA ŚRODOWISKA

PROW przewiduje specjalną premię dla rolników zaangażowanych w działania na rzecz ochrony środowiska

- **Rolnictwo ekologiczne:** regularna roczna wypłata na przestrzeni 5 lat jest przyznawana rolnikom, którzy decydują się na przyjęcie metod ekologicznych w uprawie i hodowli (Działanie 11).
- **Działania agro-klimatyczne:** inne Działanie (nr 10) przewiduje regularną roczną wypłatę na przestrzeni 5 lat dla rolników zaangażowanych w niektóre działania na rzecz ochrony środowiska (ochrona gleby, zmniejszenie oddziaływania chemicznego, zwiększenie substancji organicznej, zachowanie dziedzictwa genetycznego zwierząt).
- **Utrzymanie rolnictwa na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania:** w tym przypadku (Działanie 13) dotacja stanowi gwarancję dla rolników zaangażowanych w utrzymanie działalności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania i na obszarach górskich.

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

GŁÓWNE 4 ŚRODKI INTERWENCYJNE PROW

ROZWÓJ TERYTORIALNY

Specjalną linią interwencji PROW jest PROGRAM LEADER, dedykowany niektórym obszarom o niekorzystnych warunkach i zarządzany przez specjalne sieci zwane “Lokalnymi Grupami Działania”. Główne środki zarządzane w tych ramach przewidują:

- Odnowienie rolniczych miasteczek (Działanie 7);
- Lokalne działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich (Działanie 19).

3. Polityka i szanse na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

FINANSOWE WSPARCIE PROW NA RZECZ RENOWACJI BUDYNKÓW

Linie finansowe PROW dotyczące inwestycji renowację budynków zawarte są w następujących działaniach

- Działanie 4.1: przywrócenie budynków do działalności rolniczej;
- Działanie 4.2: przywrócenie budynkom działań związanych z przetwórstwem produktów;
- Działanie 8: przywrócenie budynki dla działalności leśnej;
- Działanie 6.4: przywrócenie budynkom działań dywersyfikacyjnych (np. agroturystyka, restauracja, produkcja energii).

Dotacje na inwestycje przewidziane w Działaniach 4.1 i 6.4 przyznawane są wyłącznie rolnikom zawodowym.